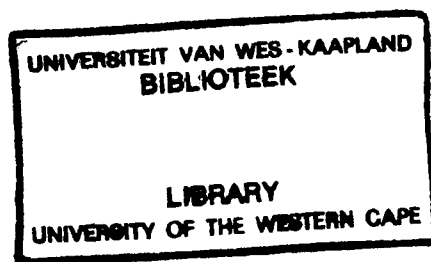

FAKULTEIT OPVOEDKUNDE
UNIVERSITEIT VAN WES-KAAPLAND

DEMOKRATISERING VAN DIE GESAGSVERHOUDING:
'N AKSIENAVORSINGPROJEK

'n Mini-tesis ter gedeeltelike vervulling van die
vereistes vir die

MAGISTER EDUCATIONIS

deur

Tougieda Mosavel-Moos

Studieleier: Prof. Dirk Meerkotter
Mede-studieleier: Dr. Prevot van der Merwe

DECLARATION

I, the undersigned, hereby declare that the work contained in this mini-thesis is my own original work and has not previously in its entirety or in part been submitted at any university for a degree.

SIGNATURE: *J. Mosavel-Dvoos* DATE: *19 March 1996*

OPSOMMING

Hierdie mini-tesis dokumenteer 'n aksienavorsingproses wat ek in my klaskamer geloods het om te kyk na my eie onderrigpraktyk om verbeteringe of veranderinge teweeg te bring. Ek wou die leerlinge betrek in die klaskameraktiwiteite om leerlingdeelname te bevorder. Na my eerste aksienavorsingsiklus besef ek egter dat ek my rol as gesagsdraer in oënskou moes neem. My houding in die klaskamer is outoritêr en dus moes ek probeer om demokratiese handeling in die klaskamer te bevorder.

As inleiding in hoofstuk een gee ek eers 'n persoonlike oorsig oor my lewe en hoe verskeie sosiale faktore daartoe bygedra het dat ek as die outoritêre gesagsfiguur in die klaskamer optree. 'n Oriënteringsprogram (wat oor 'n naweek gehou is) word ook breedvoerig weergegee omdat dit so 'n groot bydra gehad het tot die veranderinge wat ek in die klaskamer aangebring het. Ek het ook ondersoek gaan instel oor die leerlinge se agtergrond sodat ek 'n beter insig kon kry van die leerlinge wat ek onderrig.

In hoofstuk twee en vier gee ek onderskeidelik die verloop en gevolge van die twee aksienavorsingsiklusse wat ek in die klaskamer geloods het. Die gebeure in elk van hierdie siklusse het verrassende gevolge meegebring.

In hoofstuk drie kyk ek hoofsaaklik na wat ek verstaan onder die begrip aksienavorsing en waarom ek die emansipatoriese belange geskik vind vir my onderrigpraktyk. Ek verwys ook vlugtig na die positivistiese en die interpretatiewe benadering tot onderrig en waarom ek dit nie geskik vind vir my praktyk nie.

In die slothoofstuk (hoofstuk vyf) gee ek 'n samevatting van die gebeure wat ek beskryf het en wat ek van die aksienavorsingkursus geleer het. Verder verwys ek na die rol van die onderwyser in die toekoms en hoe hulle hulself kan bemagtig sodat hulle die situasie in hulle klaskamer kan verbeter of verander en nie wag op "eksperte" van buite om dit te doen nie.

(ii)

Hierdie mini-tesis moet gesien word as 'n illustrasie van hoe onderwysers die tekortkominge in hulle klaskamer kan aanpak om verbetering of verandering aan te bring. Aksienavorsing is 'n aaneenlopende proses en dus moet hierdie werk teen daardie agtergrond gesien word.

ABSTRACT

This mini-thesis is about an action research project that I started in my classroom in order to improve or change my teaching practice. I wanted to involve the pupils in classroom activities so as to promote pupil involvement. After my first action research project I came to realize that I have to take a critical look at my role as teacher. My role as teacher was of an authoritarian nature and I therefor had to strive towards democratic practices.

In chapter one I give a brief background history of my life and how various social, economical and political factors contributed towards me becoming the authoritarian figure in the classroom. I also give a lengthy account of the orientation program (which was held over a weekend) that had a great impact on my teaching practice and the changes that I have brought about in the classroom. Consequently, I give a lengthy explanation on how the weekend unfolded. I also give a brief historical background on some of the pupils I teach.

In chapter two and four I retrospectively give an account of the two action research projects that I have done with my classes. Out of both action research projects unexpected results unfolded.

In chapter three I give my understanding of the concept action research and why I choose to follow the emancipatory mode for my teaching practice. I also refer to the interpretative and positivist approaches to teaching and why these were not suited for my practice.

In the last chapter I give a comprehensive summary of what I have discussed and what I have learned from the action research course. Further, I refer to the role of the teacher ahead and how they can empower themselves in order to improve the situation in their respective classrooms and not wait on "experts" to show them the way.

(iv)

This mini-thesis must be seen as an illustration of how teachers can address the shortcomings within their own classrooms to improve or to bring about changes.

(v)

DANKBETUIGINGS

My opregte dank en waardering gaan aan my studieleier, Prof. Dirk Meerkotter vir al die geduld en die vertroue wat hy in my gehad het. Asook vir alles wat ek geleer het gedurende die aksienavorsingskursus.

Aan my mede-studieleier, Dr. Prevot van der Merwe, is ek dankbaar vir daardie aanmoedigende kommentaar en waardevolle insette ter afronding van my mini-tesis. Aan albei is ek dankbaar vir die goeie insette wat hulle gelewer het, asook vir die aanmoedigende glimlagte en woorde nadat ek die "tawwe sessies" oorleef het.

Aan die leerlinge (veral die standerd 9A, B en C van 1993) van Bridgetown Senior Sekondêr, wil ek dankie sê vir hulle samewerking en ondersteuning met die aksienavorsingsprojekte. Sowel as my kollegas vir hulle samewerking en waardevolle insette.

Laastens is ek dank verskuldig aan my familie: my dierbare man, Nazeem vir sy waardevolle ondersteuning en vertroue in my, my ouers vir hulle liefde en aanmoediging asook aan my susters en broers wat altyd belangstelling getoon het en probeer help het waar hulle kon.

HOOFSTUK EEN - PERSOONLIKE ONTNUGTERING

1.1	Inleiding	1
1.2	Die Universiteit van Wes-Kaapland: My politieke ont-nugtering	1
1.3	My ervaring as 'n assistent-onderwyser	3
1.4	Die begin van my onderwysloopbaan	5
1.5	In konflik met my onderrigstyl	7
1.6	Die naweek op Waterkloof	8
	1.6.1 Persoonlike dagboekinskrywings	8
1.7	Refleksie oor die naweek by Waterkloof	13
1.8	Agtergrond van Bridgetown Senior Sekondêr	14
	1.8.1 Die skoolgebou	15
	1.8.2 Die personeel	16
	1.8.3 Die leerlinge	17
	1.8.3.1 Statistiek oor vraelys	18
1.9	Samevatting	20

**HOOFSTUK TWEE - DIE "BEVRYDENDE" ONDERWYSER EN
AKSIENAVORSINGSIKLUS EEN**

2.1	Inleiding	22
2.2	Wat beteken "bevrydende" onderwys?	22
2.3	Die rol van die "bevrydende" onderwyser	24
2.4	Veranderinge in die klaskamer	25
2.5	Onderhandelinge	27
2.6	Die eerste siklus van die aksienavorsingproses	28
	2.6.1 Beplanning	29
	2.6.2 Verandering van onderrigstyl	30
	2.6.3 Persoonlike dagboekinskrywings	31
2.7	Refleksie oor siklus een van die aksienavorsingprojek	39
2.8	Verbeteringe en veranderinge vir aksienavorsingsiklus twee	43
2.9	Samevatting	45

HOOFSTUK DRIE - DIE BEGRIP AKSIENAVORSING

3.1	Inleiding	46
3.2	Die begrip aksienavorsing	47
3.3	Aksienavorsing binne 'n krities-teoretiese raamwerk	49
3.4	Waarom is aksienavorsing gepas vir my onderrig?	53
3.5	Aksienavorsing: 'n Kollaboratiewe proses	54
3.5.1	Demokratiese projekleierskap	56
3.5.2	Die skoolkonteks	57
3.5.3	Spirale siklusse van beplanning	58
3.5.3.1	Die aanvanklike idee	59
3.5.3.2	"Reconnaissance"	59
3.5.3.3	Algemene plan	60
3.5.3.4	Implementering van die eerste aksiestappe	60
3.5.3.5	Evaluering	61
3.5.4	Kommunikasie	61
3.5.4.1	Dataversamelingstegnieke: Oop gesprekke	62
3.5.4.2	Vraelyste	63
3.5.4.3	Veldnotas	64
3.5.4.4	Onderhoude	64
3.5.4.5	Notas van groepbespreking	65
3.5.4.6	Die indrukke van 'n kollega as mede-navorsers	65
3.5.4.7	Leerlingverslae	66
3.5.4.8	Dagboekinskrywings	66
3.6	Kan my eerste aksienavorsingsiklus as bevrydend beskou word?	67
3.7	Wat was nie-bevrydend omtrent my eerste aksienavorsingsiklus?	70
3.8	Samevatting	71

HOOFSTUK VIER - AKSIENAVORSINGSIKLUS TWEE

4.1	Inleiding	73
4.2	Selektering van die mondelinge onderwerpe	73
4.3	Is ek werklik bevrydend in my praktyk?	75
4.3.1	Jeremy se weergawe van die insident	76
4.3.2	Moegammad se weergawe	77
4.4	Die rol van die onderwyser as demokratiese gesagsdraer	78
4.5	Die tweede siklus van die aksienavorsingprojek	80
4.6	Waarom juis 'n mondelingles?	81

4.7	Onderhandelinge	84
4.8	Dataversamelingstegnieke	84
4.8.1	Oop gesprekke	85
4.8.2	Vraelyste	85
4.8.3	Veldnotas	85
4.8.4	Onderhoude	85
4.8.5	Terugvoering van 'n kollega	85
4.8.6	Dagboek	86
4.8.7	Leerlingverslae	86
4.8.8	Bandopnemer	86
4.9	Bepanning van aksie	86
4.10	Dagboek van leerling	89
4.11	Aksie	92
4.11.1	Die ANC-groep	92
4.11.2	Die NP-groep	94
4.11.3	Die AWB-groep	95
4.12	Refleksie	96
4.12.1	Refleksie deur die klas	96
4.13	My kommentaar oor leerlinge se lesse	98
4.14	Evalueringverslag van kollega (Afrikaansonderwyser)	99
4.15	Refleksie oor die tweede siklus van die aksienavorsingprojek	100
4.15.1	Het verandering plaasgevind?	100
4.15.2	Hoe het die gebeure wat in my klaskamer afgespeel het my as onderwyser beïnvloed?	101
4.15.3	Hoe het die gebeure wat binne die klaskamer afgespeel het die leerlinge beïnvloed?	101
4.16	Samevatting	103

HOOFSTUK VYF - SLOTHOOFSTUK

5.1	Inleiding	104
5.2	Die belangrikste aspekte van my aksienavorsing	104
5.3	Evaluering van die aksienavorsingsgebeure	109
5.4	Wat het ek geleer van die aksienavorsingstudie?	111
5.5	Die rol van die transformatoriese onderwyser vorentoe	114
5.6	Die rol van aksienavorsing in die toekoms	116
5.7	Samevatting	117
	LITERATUURLYS	119
	BYLAE A - Agtergrond geskiedenis van leerlinge	122
	BYLAE B - Refleksie oor eerste aksienavorsingsiklus	130

(ix)

BYLAE C - Samevatting oor die aksienavorsingsgebeure	131
BYLAE D - Evaluering van onderwyser se les	132

HOOFSTUK 1 - PERSOONLIKE ONTNUGTERING

1.1 INLEIDING

In hierdie mini-tesis beoog ek om te bespreek hoe ek kennis gemaak het met 'n aksienavorsingskursus (later meer oor wat hierdie kursus behels) en hoe die gebeure rondom die bekendstelling van die kursus verdere aanleiding tot my eerste aksienavorsingsprojek in die klaskamer gegee het. Verder sal ek verhaal hoe ek uit my eerste aksienavorsingsprojek bewus geword het van my outoritêre gesagsverhouding teenoor die leerlinge en 'n tweede aksienavorsingsiklus geloods het wat verrassende gevolge meegebring het.

Alreeds vroeg in my tweede jaar (1989) van onderwys, het ek my onderrigmetode bevraagteken. Dit was ook gedurende hierdie tyd wat die lug gelaai was met apartheidspolitiek. As onderwyser het ek begin bevraagteken wat ek aan die leerlinge onderrig en tot wie se voordeel dit strek. My vier jaar se studies - vanaf 1984 tot 1987 - aan die Universiteit van Wes-Kaapland (UWK) het sterk bygedra tot my politieke ontnugtering.

1.2 DIE UNIVERSITEIT VAN WES-KAAPLAND: MY POLITIEKE ONTNUGTERING

Dit is hier waar ek vir die eerste keer deelneem in optogte teen die apartheidstelsel en ook vir die eerste keer in konfrontasie kom met die polisie. Die polisie is in daardie tyd gesien as deel van die staatsmag wat ingespan is om die apartheidsideologie te bevorder. Op universiteit is ek gesien as die mees radikale een onder my vriende. Ek was altyd deel van die "aksie". Optogte was daardie tyd verbied, maar as studente het ons hierdie verbod geïgnoreer. Ons was vasbeslote om soveel as moontlik vreedsame optogte te hou vir gelyke politieke regte en opvoeding vir almal.

Die massavergaderings by UWK was vir my 'n bron van kennis. Nog nooit voorheen is ek blootgestel aan sulke politieke massa-

vergaderings nie. Dit is hier waar verskillende sprekers altyd gepraat het teen die apartheidgeime en waarom dit noodsaaklik is dat ons kollektiewe aksie moet neem. As student het ek besef dat my onderwysers my oor die jare laat glo het dat ons niks aan ons onderdrukte situasie kan doen nie en dat ons dit moet aanvaar. Dit is tydens my studiejare dat ek besef dat ons almal produkte van die apartheidsstelsel is en grootliks deel uitmaak van ons eie onderdrukking deurdat ons "onbewustelik" deelneem in die bevordering van die rassistiese apartheidsstelsel. Ek was egter vasbeslote om veranderinge teweeg te bring in my eie onderwyspraktyk - hoe gering dit ook al mag wees. Hierdie veranderinge sou moes bydra tot die leerlinge se ontnugtering oor hul werklike situasie sodat hulle verbeteringe kan aanbring.

Alhoewel ek verskeie massavergaderings bygewoon het, het ek nooit bygedra tot die argumente of voorstelle wat gemaak is nie. Ek het te min selfvertroue gehad en te bang gevoel dat dit wat ek gaan sê lomp sal klink. Hierdie gebrek aan selfvertroue skryf ek grootliks toe aan die gebrek aan wedersydse kommunikasie (oor die jare) met my verskillende onderwysers. My onderwysers het weinig wedersydse kommunikasie en leerlingbetrokkenheid bevorder. Hulle het opgetree as die gesagsfigure met al die kennis en die mag. Indien ek, of selfs iemand anders dit gewaag het om iets te bevraagteken, dan was dit kortaf beantwoord of ons was gesê om stil te bly.

Oor die jare op skool is ek aangesê om "stil te bly", "stil te sit", "stil te wees", "vinger op die lip te hou", "kop op die bank te lê", "in die hoek te staan" of selfs "om buite te gaan staan". Net omdat ek nie altyd dinge aanvaar het nie of meer oor sekere sake wou weet. Later het ek besef dat dit maar beter sou wees om stil te bly en om te doen wat die onderwyser verlang om sodoende die vrede te bewaar. Hierdie onderrigstyl van onderwysers het vir my, as leerling, min selfvertroue in dit wat ek wil doen en sê, gegee. Ek het nie die vertroue gehad om my stem te laat hoor nie.

1.3 MY ERVARING AS 'N ASSISTENT-ONDERWYSER

In my Hoër Onderwysdiploma-kursus (wat een jaar geduur het) moes alle voornemende-onderwysers aan die begin van die kursus vir twee weke na 'n skool gaan om die onderwysers se onderrigstyl waar te neem. Ons moes alles waarneem: hoe die onderwysers les gee, watter metodes die onderwyser gebruik om leerling-betrokkenheid te verkry, watter hulpmiddels gebruik word, en so meer. Ek was baie opgewonde oor hierdie waarnemingsperiode omdat ek nou vir die eerste keer 'n beter insig sou kry oor hoe die onderwysers hulle lesse voorberei en aanbied. Later, tot my teleurstelling, besef ek dat die meeste onderwysers wat ek tydens hierdie periode waargeneem het, op 'n soortgelyke manier hulle les aanbied soos toe ek nog, as leerling, op skool was. Die meeste van die onderwysers was besig met "transmissie-onderrig". "Transmissie-onderrig" kan gesien word as dit wat die onderwyser "oordra" aan die leerlinge sonder dat daar enige kritiese gesprek tussen die leerlinge ontwikkel word. Die leerlinge is beskou as passiewe luisteraars wat alles moes inneem. Hierdie styl van onderrig word deur Freire (1987:40) soos volg gekarakteriseer:

... [t]he question is not banking lectures or no lectures, because traditional teachers will make reality opaque whether they lecture or lead discussions. A liberating teacher will illuminate reality even if he or she lectures. The question is the content and dynamism of the lecture, the approach to the object to be known. Does it critically reorientate students to society? Does it animate their critical thinking or not?

Ek het ook waargeneem dat sommige van die onderwysers meer konsentreer op die doodse stilte wat in die klas moet heers, liever as om leerlingdeelname uit te lok. Soos een ervare onderwyser destyds vir my gesê het: "Juffrou as daar stilte in die klas is dan het juffrou alreeds drie-kwart van die stryd gewen. Die ander is om die sillabus klaar te kry." Baie onderwysers konsentreer daarop om doodse stilte gedurende 'n lesaanbieding in die klas te hê sodat slegs die onderwyser se stem gehoor kan word. Onderwysers moet egter daarop konsentreer om meer leerlingbetrokkenheid uit te lok sodat daar aktiewe

deelname in die klaskamer kan plaasvind. As gesagsfiguur en "oorsienner" van die gebeure in die klaskamer, moet die onderwyser sorg dat die gebeure op 'n geordende manier geskied - dit beteken nie noodwendig doodse stilte nie.

Die meeste van die onderwysers beplan hul les vir 'n periode wat uit 35 minute bestaan en aan die einde van daardie periode het hulle hul doel bereik, ongeag of die leerlinge verstaan of nie. Die doel is gewoonlik die voltooiing van 'n voorgeskrewe les wat deel uitmaak van die sillabus. Enige steurende faktore wat moontlik inbreuk kan maak op die beplande les word deur die onderwyser geïgnoreer, bv. die verkorting van periodes, sekere leerlinge wat nie die vorige les verstaan het nie se hulpkrete, leerlinge wat probleme skep in die klaskamer en leerlinge wat nie veel belangstelling toon nie. Die onderwyser is daarop ingestel om ten spyte van al die steurende faktore die les afgehandel te kry. Vir die onderwyser is dit van veel meer belang om die sillabus te voltooi as om die leerlinge die werk te laat verstaan, leerlingdeelname aan te moedig en om kritiese gesprek te bevorder tussen die leerlinge en onderwyser. Indien die onderwyser die sillabus gou afhandel, kom dit immers voor asof die onderwyser hardwerkend is. In die meeste gevalle is dit die leerlinge wat daaronder ly omdat daar nie genoeg tyd spandeer is aan kritiese besprekings nie.

Gedurende hierdie twee weke van waarneming het ek gevoel dat ek ook wil onderrig. Dit is dan so maklik! Al die jare is ek blootgestel aan hierdie tipe onderrigstyl en nou sien ek dat die onderwysers nog steeds op dieselfde manier onderrig. Ek het verwag dat die onderwysers nou ander "bevrydende" onderrigmetodes aangeleer het om aan te pas by die politieke en sosiale omstandighede. Met "bevrydende" onderrig word bedoel dat die leerlinge bemaagtig word om krities te kan dink sodat hulle kan deelneem in besluite binne en buite die klaskamer (in hoofstuk twee word 'n breë verduideliking gegee oor wat bedoel word met "bevrydende" onderwys). Alhoewel ek op hierdie vroeë stadium reeds gevoel het dat ek 'n veranderde onderrigmetode wou

implementeer, het ek nie geweet hoe of wat om te doen nie. Dit was ook moeilik om 'n ander manier van onderrig te visualiseer omdat meeste van die onderwysers op 'n soortgelyke wyse onderrig het en ek nog nooit aan 'n ander manier van onderrig blootgestel was nie.

Met my eerste lesaanbieding het ek gevoel dat dit verwag word van my om ook klem te plaas op stilte in die klaskamer aangesien dit by die ander onderwysers se werkwyse soveel klem gekry het. Ek was gou in beheer van die klaskamersituasie. Dit was maklik om dissipline te handhaaf - laat die leerlinge net 'n vrees vir jou ontwikkel! Al my "drome" oor veranderinge in die onderrig was eers vergete! Ek was die outoritêre gesagsfiguur!

1.4 DIE BEGIN VAN MY ONDERWYSLOOPBAAN

Aan die begin van my onderwysloopbaan (1988) was dit moeilik om 'n onderwyspos te kry. Daar was geen poste beskikbaar nie omdat alle poste deur die staat bevries is. Ek was egter gelukkig om 'n pos te kry by 'n primêre skool, maar na teenkanting van die personeel (oor my kwalifikasies wat te hoog sou wees) het die prinsipaal vir my 'n oorplasing na Bridgetown Hoër gekry. By hierdie skool het ek ook, as leerling, my hoërskooljare voltooi. Dit was vir my maklik om by die skool "in te pas" aangesien dit my ou skool was. Daar was verskeie faktore wat daartoe bygedra het dat ek net nog "een van die ander" begin word het. Aangesien onderwysposte skaars was, het ek my pligte uitgedra soos dit verwag word van my - sonder enige teenkanting. Die meeste van die onderwysers by die skool het my as leerling geken en ek moes eers sorg dat hulle my aanvaar as hul gelyke.

Met die oog daarop om 'n "goeie" onderwyser te word, het ek vol geesdrif my onderwysloopbaan begin. Na my waarnemingsperiode en proeflesaanbieding van die vorige jaar (1988) se HOD-kursus, sowel as my eie blootstelling aan my skoolonderwysers se onderrigstyl, het ek gedink dat om 'n "goeie" onderwyser te wees, bloot is om streng dissipline te handhaaf en al jou "kennis" goed

oor te dra. My idee van streng dissipline was grootliks ook om "stilte" in my klas te hê. As onderwyser doen ek die praatwerk en die leerlinge moet net luister en die kennis in die eksamen weergee om sodoende goeie uitslae te kry. Daar was geen behoefte (op hierdie stadium) om leerlingbetrokkenheid en kritiese denke te bevorder nie. Ek, as onderwyser, wou soos die ander onderwysers onderrig sodat ek ook as een van hulle gesien en aanvaar kan word.

Na my eerste jaar van onderrig het ek goed gevoel oor my onderrigstyl. Leerlinge het my "gevrees". Opdragte en tuiswerk was stiptelik uitgevoer. Selfs onderwysers het my kom sê hoe die leerlinge my "vrees". Ek het gedink dat ek "goed" is. Dit het my net een jaar geneem om soos die meeste van die onderwysers (aan wie ek blootgestel was) te word. Die inspekteur se verslag wat soos volg weergegee word, getuig ook van my onderrigstyl:

Mej. Mosavel is 'n jong onderwyser wat alreeds goeie werk lewer. Sy is in beheer van die klaskamersituasie en handhaaf goeie dissipline.

Die effektiewe benutting van die oorhoofse projektor, planmatige lesaanbieding en voortreflike klasorde dra beslis by tot 'n suksesvolle lesaanbieding. (inspekteurverslag: 3/10/1989)

Aan die begin van 1991 sluit ek weer aan by die Universiteit van Wes-Kaapland om die B.Ed-kursus te voltooi. Dit is waar die verdere ontnugtering aangaande die onderwys in Suid-Afrika plaasvind. Die kursus kyk krities na onderwys in Suid-Afrika en in die algemeen, en bestaan uit verskillende modules waarvan metateorie een van die verpligte modules is. Die metateorie-kursus wat aan die begin vir baie studente moeilik was, het later die kernpunt van ons denke geword. Dit was my eerste bekendstelling aan die volgende benaderings tot onderwys:

- a) die positivistiese benadering (tegniese);
- b) die interpretatiewe benadering (praktiese); en
- c) die kritiese benadering (emansipatoriese).

Weens die belangrikheid van hierdie verskillende benaderings vir die klaskamer, sal ek dit in hoofstuk drie meer breedvoerig

bespreek.

1.5 IN KONFLIK MET MY ONDERRIGSTYL

Gedurende my B.Ed-kursus het ek my onderrigstyl al hoe meer begin bevraagteken. Wat is ek besig om te doen in my klaskamer? Is ek regtig so 'n "goeie" onderwyser soos ek graag sou wou dink of is ek net besig om te doen wat almal oor die jare aanvaar het as "normaal"? Ek was in konflik met dit wat ek in my studies bygeleer het en dit wat ek prakties in my klaskamer doen. Na die voltooiing van die metateorie-kursus het ek besef dat my onderrigbenadering positiwisties van aard is - ek is alleen daarop ingestel om die voorgeskrewe sillabus te voltooi sonder om enigiets omtrent dit wat ek onderrig en hoe ek dit onderrig, te bevraagteken. Hiermee het ek die apartheidsideologie verder bevorder en deel uitgemaak van my eie sowel as die leerlinge se onderdrukking. Dit was moeilik vir my om enige "bevrydende" manier van onderrig te visualiseer.

Hierdie kursus het by my verdere belangstelling vir die onderwys uitgelok. Ek was vasbeslote om my onderrig te verbeter. Dit was aan die einde van hierdie kursus dat ek meer uitgevind het omtrent die M.Ed-aksienavorsingskursus. Hoofsaaklik gaan die kursus oor navorsing in jou eie aksie om verandering of verbetering aan te bring. Verder het ek nie veel geweet van die kursus nie, behalwe dat ek besluit het om aansoek te doen vir die M.Ed.

Slegs veertien studente is einde 1992 vir die kursus gekeur. Ons almal is in Oktober 1992 bymekaar geroep om finale reëlings te tref vir die naweek (5/2/1993 - 7/2/1993) op Waterkloof, 'n plaas in die Wellington omgewing, waar ons meer oor die kursus te wete sou kom. Tydens hierdie ontmoeting was ons almal vreemd teenoor mekaar.

Vanweë die groot invloed wat die naweek op my onderwys-loopbaan gemaak het, sal ek 'n breedvoerige weergawe gee van sekere

gebeurtenisse wat aanleiding tot my werklike ontnugtering van my onderrigssituasie gegee het - en gevolglik bygedra het tot die begin van my eerste aksienavorsingsiklus (later meer hieroor in hoofstuk twee).

1.6 DIE NAWEEK OP WATERKLOOF

In Februarie 1993 het veertien van die geselekteerde M.Ed-studente saam met die twee kursusleiers prof. Owen van den Berg en prof. Dirk Meerkotter, na Waterkloof vertrek - 'n pragtige plaas in Wellington. Hierdie naweek het vir ons almal baie ingehou. Vanweë die ontnugtering oor my eie onderwys wat die verloop van die naweek meegebring het, gee ek graag enkele uittreksels van my persoonlike dagboek oor die gebeure van daardie naweek weer.

1.6.1 Persoonlike dagboekinskrywings

Ek gee die persoonlike dagboekinskrywings weer om aan te dui watter effek die naweek op my onderrig gehad het.

Vrydag, 5/2/1993

Tyd: 9:00vm.

Die naweek kom vir my baie misterieus voor. Ek weet nie wat om te verwag nie. Ek weet dit is om meer oor die kursus uit te vind en om mekaar beter te leer ken. Is dit nodig om 'n naweek weg te gaan? Dirk (een van die M.Ed-dosente) laat dit so geheimsinnig klink. Ek voel nogal 'n bietjie onrustig. Wat hou die naweek in? Gaan ek 'n veranderde persoon wees ...? Gaan ek na die naweek nie meer belangstel in die kursus nie? Gaan die naweek my afskrik? Al my vrae en vrese ...

Saterdag, 6/2/1993

Tyd: 1:00vm.

Dit is nou 1.00vm. Almal slaap in die kamer. Die middag het

nogal goed verloop. Ons almal moes 'n maat kies en meer uitvind omtrent die maat. Dirk en Owen (die ander dosent van die M.Ed-kursus) het ook maats gehad. Ek is bly ek was nie hulle maat nie - ek sou ongemaklik en bewus van myself gevoel het! Donavan was my maat. Dit was maklik om met hom te gesels. Ons het mekaar meer vertel oor onself en ook gepraat oor ons vrese vir die kursus. Dit was goed om te weet dat die ander ook soortgelyke vrese het. Dit het my veel beter laat voel. Ek is nie al een wat so bang voel nie!

Elkeen moes 'n verslag gee oor die ander persoon. Ek dink dit het die spanning tussen ons gebreek. Dirk en Owen se verhouding met ons is so anders. Nog nooit het ek universiteitsdosente of selfs onderwysers gesien so kommunikeer met studente/leerlinge nie. Ons word aanvaar as gelykes. Dit laat my nogal ongemaklik voel. Ek is gewoond daaraan dat onderwysers of lektore 'n outoritêre posisie inneem. Dit laat my dink dat ek ook op 'n meer "gemaklike" manier kan optree teenoor my leerlinge.

Daar is sewe mans en sewe vroue in die groep (Owen en Dirk uitgesluit). Almal lyk so gereed vir die kursus. Owen het ons gou op ons gemak laat voel, maar ons verseker dat dit harde werk gaan kos. Ek hou van die informele groepwerk wat ons vanaand gedoen het. Ons was in groepe verdeel en het gepraat oor algemene probleme wat ons in die skool ondervind. Owen en Dirk het rondbeweeg en by elke groep kom inluister. Ons groep het ongemaklik gevoel toe Owen kom insit. Toe hy weg is het ons daaroor gepraat en besef dat ons daaraan moet werk - dit is 'n probleem wat al oor die jare aankom. Om stil te bly as die onderwyser nader kom.

Ons elkeen het 'n program gekry oor die naweek se voorgestelde werksverrigtinge. Ons het die program bespreek en dit is duidelik aan ons gesê dat, indien ons nie tevrede is met die program nie, ons veranderinge kan aanbring. Beide groepleiers is oop vir veranderinge en verbeteringe. Owen verseker ons ook dat ons elke keer die program sal hersien vir enige veranderinge

wat nodig sou wees. Ek hou van die manier hoe hulle ons betrek. Hulle rol as leiers kom duidelik na vore. Ek het nou darem 'n idee wat ons alles gaan doen vir die naweek. Dit is beslis nie 'n rusnaweek nie!

Een van die studente, Beth, het laat hier aangekom. Ek wonder of sy nie ongemaklik gevoel het nie, omdat ons almal nou reeds mekaar "ken". Owen het haar nogal goed op haar gemak laat voel.

Verder lyk dit asof almal hulle gaan geniet met die heerlike gesonde kos wat beskikbaar is en die mooi rustige atmosfeer. Die naweek lyk belowend.

Saterdag, 6/2/1993

Tyd: 11:30nm.

Vandag was 'n besige dag. Groepbesprekings en nogmaals groepbesprekings. In die groepbesprekings kom mense se verskillende karaktertrekke na vore. Sommige van die groeplede wil slegs hulle idees laat seëvier. Ek kan sien dat sekere lede hulle vererg vir die ander wat net hulle standpunte wil laat hoor. Dirk en Owen sorg dat almal van ons in die besprekings betrek word.

Die groepbesprekings bring verskillende standpunte na vore. Ons bespreek meestal dinge wat betrekking het op die skool en ons rol as onderwyser in die klaskamer. Vandag tref dit my dat ek eintlik baie min doen om die leerlinge te betrek in die klaskamer aktiwiteite. Ek voel aaklig as ek dink hoe my rol in die klaskamer is. Ek besef dat ek eintlik baie outoritêr in die klas optree. Die leerlinge het geen sê in die gebeure wat in die klas plaasvind nie. Niks wat ek in die klaskamer doen, word op 'n demokratiese manier gedoen nie. Anders as met die groepleiers, Owen en Dirk, wat ons betrek in alle besluite. Miskien is dit hulle manier om ons te wys/leer dat ander ook 'n sê het in besluite wat geneem word, veral as hulle deel uitmaak van die besluit. Ek besef dat ek ook op hierdie manier die leerlinge in